

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVI, св. 1

ISSN 0350-185X

UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVI, No. 1

Editorial Board:

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Predrag Piper, Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE

2020

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVI, св. 1

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пијер, др Слободан Реметић, др Јелица Сијојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2020

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

СIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ филолог= South Slavic
Philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - Књ. 1,
св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12
(1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)-
. - Београд : Српска академија наука и уметности :
Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-
1938/39; 1949/50- (Београд : Чигоја штампа). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму:
Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог

Секрећар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти:

др Јасна Влајић-Поповић, др Даринка Гортан-Премк, др Јасмина Грковић-Мејдор,
др Рајна Драгићевић, др Душка Кликовац, др Милош Ковачевић, др Александар Лома,
др Софија Милорадовић, др Слободан Павловић, др Катарина Расулић,
др Слободан Реметић, др Божо Торић

Израду и штампање финансирало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 23. 6. 2020. г.

Издају:

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура
Дивна Продановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа
Чигоја штампа,
Студентски трг 13, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01
од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Маргарита И. Чернышева: Итоги 45-летнего издания <i>Словаря русского языка XI–XVII вв.</i>	9
Маргарита И. Чернышова: Резултати четрдесетпетогодишњег издавања <i>Речника руског језика од XI до XVII века</i>	39
Margarita I. Chernysheva: <i>Dictionary of the Russian Language XI–XVII Centuries: Results of the Forty-Five-Year Edition</i>	40
Марта Ж. Бјелетић: К вопросу о происхождении праслав. <i>*kovylъ / *kovylъ ‘Stipa pennata’</i>	41
Марта Ж. Бјелетић: Прилог проучавању порекла псл. <i>*kovylъ / *kovylъ</i> <i>‘Stipa pennata’</i>	54
Marta Ž. Bjeletić: A Contribution to the Study of the PSI <i>*kovylъ / *kovylъ</i> <i>‘Stipa pennata’</i>	55
Александр М. Милановић: Изведенице са суфиксом <i>-ānka</i> као огледало културног развоја	57
Александр М. Миланович: Производные слова со суффиксом <i>-ānka</i> как зеркало культурного развития	75
Aleksandar M. Milanović: Derivatives with the <i>-ānka</i> Suffix as a Mirror of Cultural Development	76
Татјана Г. Трајковић, Милица М. Михајловић: Говор Врања кроз призму диглосивности	77
Татјана Г. Трајкович, Милица М. Михайлович: Говор города Вранье через призму диглосии	103
Tatjana G. Trajković, Milica M. Mihajlović: Vranje Speech through the Prism of Diglossia	104
Рајна М. Драгићевић: О неологизмима у српском језику из угла балансирања корпуса за израду вишетоног речника савременог српског језика Матице српске	107
Рајна М. Драгичевич: О неологизмах в сербском языке с точки зрения подготовки корпуса для многотомного словаря современного сербского языка Матицы сербской	120
Rajna M. Dragičević: On the Neologisms in Serbian from the Viewpoint of Corpus Preparation for the Compilation of the Matica Srpska Multivolume Dictionary of Contemporary Serbian	121
Ксенија Д. Богетић: Вредносна димензија метафора у дискурсу: о могућностима споја теорије појмовних метафора и теорије вредновања	123

- Ксения Д. Богетич: Оценочное измерение метафоры в дискурсе:
о возможностях объединения концептуальной теории метафоры
и теории оценки 141
- Ksenija D. Bogetic: The Evaluative Dimension of Metaphor in Discourse:
on the Possibilities of Bringing Together Conceptual Metaphor Theory
and Appraisal Theory 142

Некролог

- Први старословениста Института за српски језик САНУ:
Димитрије Е. Стефановић (Будимпешта, 20. август
1936 – 15. новембар 2019) (В и к т о р Д. С а в и ћ) 143

Хроника

- Научни скуп *Историјска лексикографија српског језика*. Српска
академија наука и уметности – Магица српска. Нови Сад,
6–7. децембар 2019 (Слободан Ј. Павловић) 149

Прикази и критика

- Марјан Марковић, Зузана Тополињска. *Македонски ~ њолски:
семантичка деривација на одбрани њрасловенски корени*.
Скопје: Македонска академија на науките и уметностите,
2019, 177 стр. (Н е н а д Б. И в а н о в и ћ) 159

- Зоран Симић. *Синтакса њадежа у говору романијског њлајџа:
метафоризација њросџора*. Библиотека Јужнословенског
филолога, Нова серија, књ. 25, Рајна Драгићевић (ур.).
Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018, 373 стр.
(С р е т о З. Т а н а с и ћ) 166

- Језик као зајис кулџуре у еџнолошкој и лингвистичкој анализи
на релацији Србија – Македонија / Јазикџи како зајис на
кулџурајџа во еџнолошкајџа и лингвистичка анализа на
релација Србија – Македонија*. Том 1. Предраг Пипер и Марјан
Марковић (ур.). Београд – Скопје: Српска академија наука
и уметности, Одељење језика и књижевности – Македонска
академија на науките и уметностите, Истражувачки центар
за ареална лингвистика „Божидар Видоески“, 2018, 204 стр.
+ фотографији и карти
(С н е ж а н а П е т р о в а - Ц а м б а з о в а) 174

- Татјана Трајковић. *Говор Прешева*. *Српски дијалекџолошки
зборник LXIII* (2016): стр. 277–578.
(Б р а н к и ц а Ђ. М а р к о в и ћ) 179

Дејан Милорадов, Ивана Ћелић, Катарина Сунајко, Растко Ајтић, Имре Кризманић. <i>Байрахолошко-херџеџолошки речник српскога језика. Имена водоземаца и гмизаваца</i> . Нови Сад: Матица српска, 2019, 184 стр. (Р а ј н а М. Д р а г и ћ е в и ћ) . 185	
<i>Deutsche Beiträge zum 16. Internationalen Slavistenkongress</i> , Belgrad 2018. Herausgegeben von Sebastian Kempgen, Monika Wingender und Ludger Udolph (= Die Welt der Slaven. Sammelbände. Sborniki 63). Wiesbaden: Harrassowitz, 2018, 539 pp. (М и о д р а г М. В у к ч е в и ћ) 191	
Јелка Матијашевић. <i>Дериваџолошко-лексиколошка исџираживања руског и српског језика</i> . Зборник радова. Вера Васић и Марија Стефановић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 718 стр. (Ј а с м и н а Н. Д р а ж и ћ) 206	
Миливој Алановић. <i>О дојунама и дојуњавању у српском језику</i> . Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 268 стр. (М а р и н а М. Н и к о л и ћ) 223	

Библиографија

Библиографија за 2018. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су објављена у Србији, Црној Гори и Републици Српској (А н а В. Г о л у б о в и ћ) . . . 227	
--	--

Регистри

Регистар кључних речи LXXVI књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 357	
Регистар имена LXXVI књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 359	
Напомена 397	

ISSN 0350-185X, – Књ. 76, св. 1 (2020), стр. 107–121

UDK: 811.163.41'373.43

COBISS.SR-ID: 17254409

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2001107D>

Примљен: 20. децембра 2019.

Прихваћен: 29. јануара 2020.

Оригинални научни рад

РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик

са јужнословенским језицима

О НЕОЛОГИЗМИМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ИЗ УГЛА ПРИПРЕМЕ КОРПУСА ЗА ИЗРАДУ ВИШЕТОМНОГ РЕЧНИКА САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА МАТИЦЕ СРПСКЕ**

Пошто се у српском језику свакодневно увећава број нових речи, нарочито ауторских експресивних околионализама, поставља се питање да ли све те речи треба да буду унесене у речнике савременог српског књижевног језика. Рад има два теоријска и два емпиријска фокуса. Први теоријски фокус овог рада представља указивање на нову реч као јединицу која може имати различит степен узуализације, од околионализма до неологизма, а то је значајно јер се заступа став да неологизми заслужују обраду у описним речницима књижевног језика, а да околионализме не треба уносити у њих. Други теоријски фокус јесте указивање на два приступа савременој лексикографији – системски и комуникациони, а од лексикографског приступа зависи обрада нових речи у речницима. Емпиријски део рада заснива се на представљању примера за нове речи у српском језику и на указивању на однос према неологизмима у речницима енглеског, руског, словеначког, украјинског и српског језика. Посебна пажња посвећује се начину обраде нових речи у руским речницима и предлаже се такав модел у српској лексикографији.

Кључне речи: неологизми, индивидуализми, околионализми, потенцијалне речи, језик медија, речник неологизама, описни речник савременог српског језика, српски језик.

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Нове речи у српском језику и у другим словенским језицима. Периферија лексичког система српског језика, као и свих словенских језика, интензивно се употпуњава новим речима. Разлоге за то треба тражити у развоју технологије (који прати и разграната терминологија), деловању глобализације (која доводи до лаког и брзог продора лексике из једног језика у други, обично из енглеског језика ка другим језицима), а нарочито у развоју електронске комуникације (која доводи до јавне изложености лексике великог броја људи у медијском простору). Коментари испод текстова професионалних новинара, друштвене мреже, лични сајтови, блогови и др. уводе лексику разговорног стила у језик новинарства, а затим и у остале стилове. Осим вулгарне, баналне лексике, нове лексеме често представљају шаљиве, пријемчиве ауторске иновације, чије творбене моделе прихватају и користе колумнисти, новинари, водитељи, писци. Разлози за настајање нових речи не морају увек бити екстралингвистички. Оне настају и из унутарјезичких разлога, нпр. из тежње за језичком економијом или из потребе за експресивизацијом језичког израза.¹

За српски језик, нажалост, немамо ни приближне податке о броју нових речи из године у годину или из деценије у деценију, али на ту тенденцију може указати и ситуација у другим словенским језицима, на пример, у руском језику. В. А. Јефремов (2014: 16) наводи податак да се у речницима неологизама руског језика, у којима су обрађене нове речи у различитим деценијама,² јасно види пораст неологизама из деценије у деценију. У НСЗ-60 обрађено је 3.500 речи, НСЗ-70 садржи 5.500 нових речи, у НСЗ-80 обрађено је више од 6.000 речи, а НСЗ-90 садржи чак 10.000 речи.

Пошто данашњицу можемо назвати временом „амероглобализације“ (Корјаковцева 2013: 9), много неологизама потиче из енглеског језика, а из тог језика шире се у многе друге језике. Због тога не чуди што је ова појава у одређеној мери и лексикографски обрађена у вишејезичном *Реч-*

¹ Е. С. Кубрјакова (2006: 141–142) преиспитује уобичајене погледе на улогу творбе речи и каже како се обично мисли да потреба за именовањем неименованих појмова представља основну функцију творбе речи, али да има и других разлога, међу којима издваја компресивну улогу, и као пример наводи универбацију, која постаје све продуктивнији тип творбе речи. Осим тога, уобичајено се сматра да нове речи настају да би се њима попунио речник, тј. лексички састав. Међутим, према речима Е. С. Кубрјакове, многе речи настају из потребе да се на експресиван начин именује оно за шта већ постоји номинација.

² Податке о тим речницима наводимо у списку цитиране литературе, а у раду ћемо користити скраћенице: НСЗ-60 – за речник у којем су обрађени руски неологизми из шездесетих година XX века, НСЗ-70 – за речник неологизама седамдесетих година, НСЗ-80 – за речник неологизама осамдесетих година и НСЗ-90 – за речник руских неологизама деведесетих година XX века.

нику *евројских англицизама* (DEA), у којем је представљено 3.700 интернационалних англицизама у шеснаест европских језика (германски језици – исландски, норвешки, холандски, немачки; романски језици – француски, шпански, италијански, румунски; словенски језици – бугарски, пољски, хрватски, руски; а затим и албански, мађарски, грчки и фински). Иако у овом речнику није узето стање у свим европским језицима, може се рећи да су лексички фондови европских језика преплављени новим речима из енглеског језика.

У свим савременим словенским језицима има много нових речи које не спадају у англицизме, већ у творенице настале од словенског језичког материјала. Е. А. Жданова (2012: 391) наводи податак Ю. Н. Денисенка, који је закључио да 80–90% неологизама у руском језику спада у творбене неологизме. У српском језику такође настаје много творбених неологизама, нарочито у језику писаца и новинара (колумниста, пре свих).

2. Неологизми и индивидуализми. До сада смо у овом раду најчешће употребљавали обухватан и непрецизан термин *нова реч*, избегавајући, колико је било могуће, термин *неологизам*. Разлог томе лежи у чињеници да је *нова реч* погодно и тачно (али непрецизно) именовање за велики број различитих појава које потпадају под ту синтагму. Према најчешће навођеном схватању у савременој славистици, први пут регистрована лексема назива се *индивидуализам*. Индивидуализми се деле на *оказионализме* и *поптенцијалне речи*. Оказионализми су индивидуализми који имају неуобичајену структуру или садрже нераспрострањено творбено средство (нпр. *надглубље*), а потенцијалне речи по свему личе на постојеће – потичу од општепознате мотивне речи, садрже продуктивну творбену основу и суфикс, али нису регистроване и за њих нема више од једне потврде или малог броја њих (нпр. *бубњалица*). Када једанпут потврђена лексема почне учесталије да се користи, она стиче статус *неологизма*. Потенцијалне речи чешће од okazaionalизама прерастају у неологизме.³ Нове речи, дакле, у зависности од степена прихваћености у говорној заједници, мењају свој статус у лексичком систему и на периферији система (где им је место) могу заузимати различит степен удаљености од центра.

3. Индивидуализми и неологизми у српским медијима. Тек као илустрацију, без претензије ка исцрпности, навешћемо примере индивидуализама и неологизама из српске штампе до којих смо до-

³ О односу између термина и појмова *индивидуализам* / *оказионализам* / *поптенцијална реч* / *неологизам*, исп. терминологију у већини радова у зборнику са XI међународне научне конференције Комисије за творбу речи МКС-а, која је одржана у Москви (Петрухина 2010), као и други део монографије Драгићевевић 2018а, у којем се даје подробан преглед славистичких приступа о овом питању.

шли ексцерпцијом грађе од 2017. године до данас. Извршићемо само најопштију класификацију, не задржавајући се на творбеним процесима и значењима лексема. Иако у грађи поред неологизама има и индивидуализама, послужићемо се поделом Е. А. Жданове (2012: 390), према којој се неологизми деле на а) *неологизме-позајмљенице*; б) *семантичке неологизме* (нова значења постојећих речи); в) *творбене неологизме*.⁴

Неологизми-позајмљенице: *банер, бенефиџи, биџиоин, блок-бастјер, боџи, брегџиџи, букмејкер, вајбер, гринфилд, дерогаџи, дрон, евенџи, евроскејџицизам, имџиџи, инвестиментџи, јаџи, коуч, мобајл, мобилијар, мулџиџи, џарабен, џиџаџи, џејмејкер, ријалиџи, селебриџи, сџираџиџи, showroot, џаблеџи, џачдаун, џвиџи, џвиџиџи, џреш, фејк, флешбек, фрленсер, хејџи, хедлајнер, хејџиџи, челиџиџи, џиџиџи*.⁵

Семантички неологизми: *бруџалан* – овај придев се све чешће користи за означавање изузетног квалитета неке појаве, што значи да развија енантосемично значење у односу на своју примарну семантичку вредност, нпр.: *бруџално џело, бруџално богаџиџи, бруџална риба, бруџална џлавуша, бруџална Гога, бруџална кожна јакна, бруџална лејоџи*.

Сендвичарски – овај придев или прилог понекад се пејоративно користи и односи се на присталице странке на власти, нпр.: *сендвичарски боџи, вођа, гуру, инџелекџи, крај, минус, мозак, реџард, сџав, џајкун, хејнинг, циркус, аџубуси, јадници, конвоји, гласачки лисџиџи*.

Каџиларни – придев је почео да се користи у новим контекстима и са новим значењима и из сфере биолошког и медицинског термина прешао у сферу друштвено-политичког живота: *каџиларни гласови, каџиларна коруџиџа*.

Творбени неологизми: Класификоваћемо их најопштније, према азбучном реду, не задржавајући се на опису творбених процеса:

⁴ Због уштеде у простору нећемо наводити податке о извору. Све лексеме ексцерпирани су из српске штампе: *Данас, Полиџика, Новосџи, Блиц, Курир, Време*. Највише је примера из дневних новина *Данас*.

⁵ Позајмљенице које су дуже у српском језику и које се учесталије користе почињу да граде деривациона гнезда у српском језику (исп. нпр. *џвиџиџи, реџвиџиџи, џвиџиџи, џвиџиџи*). Ако је моћна реч страног порекла, а суфикс словенског (или обрнуто), такав дериват спада у *хибриде* (нпр. *хејџиџи, хејџиџиџи; инџесџиџи, буџеџиџи, мобингоџиџи*). Хибридни деривати могу се уврстити и у *неологизме-позајмљенице* и у *творбене неологизме*. У вези са статусом таквих лексема и њиховим сврставањем у домаћу или страну лексику има различитих мишљења (исп. Е. А. Жданова 2012: 391). Треба размислити и о творбеном статусу множинских облика неких позајмљеница: *боџиџи, џрајдоџи, хејџиџи*. Поставља се питање да ли су ове именице само множински облици или их треба третирати као резултат тзв. *грамаџиџи творбе речи*. И међу твореницама које смо сврстали у *творбене неологизме* има доста хибрида.

Именице са значењем човека: *аниџивакцинаш*, *видовданџија*,⁶ *данасоид*,⁷ *инџаграмџија*, *инџернеџија*, *кликџач*, *кокаколичар*, *маркеџингаш*, *наџредноид*, *џрвомаџија*, *равноземљаш*, *џаксисџоид*, *факулџеџија*, *фејсбуковац*, *харвардџија*.

Именице са значењем процеса и појава: *дечемеризација*, *дизнилендизација*, *донкихоџизам*, *засељачивање*, *кликџивџост*, *кликџивизам*, *овцеизација*, *северинизација*, *селфиманија*, *џелевизичност*, *џуризмџофија*, *фикусоманија*, *чемеризација*, *џиџрумџифизација*.

Именичке синтагме с непроменљивим атрибутом: *аџа-драџа диџломаџија*, *ауџио-џилоџи сџољна џолиџика*, *bad gay* и *good gay нараџив*, „Бане Бумбар“ *џозиџија*, *бикини судија*, *вајбер дадиља*, *герила маркеџинг*, *гулаш комунизам*, *catch all џарџија*, *кока-кола џразник*, *кока-кола социјализам*, *мегафон диџломаџија*, *онлајн инквизиџори*, *олдскул џаксисџи*, *онлајн Србија*, *офлајн џрогон*, *џолиграф џрвада*, „џашина-машина“ *фирме*, *џоалеџи диџломаџија*, *џојоџа мафија*, *џевай џолиџичари*, *фејсбук диџломаџија*, *шок џџкриџе*, *шок џреџиска*.

Придеви: *аркански*, *евроџоидан*, *џалмоидан*, *џуџиноидан*, *џрамџоидан*, *џурбойџџриџски*, *џурбоевроџски*, *феџнсензиџивни*.

Прилози: *меџеџоролоџки ирониџно*, *монџиџиџџџоноџски надреално*, *звучи наџдигџиџално*, *севернокореџски бизарно*, *џурбо заџаџуџуџа чврџиџа горива*.⁸

4. Индивидуализми у описним речницима српског књижевног језика. Навели смо само део примера из грађе, али су и они довољни као илустрација за нова образовања којима је преплављена српска штампа. Већ је на први поглед јасно да велики број наведених речи спада у околионализме – ауторске творенице, за које није сигурно да ли ће у

⁶ О улози турских суфикса у творби експресивних индивидуализама исп. Драгићевић 2019.

⁷ У раду о творбеним тенденцијама у српском језику (Драгићевић 20186), скренули смо пажњу на чињеницу да у глобализованом свету постоји могућност предвиђања неких творбених процеса и активације творбених средстава у одређеном језику. Показали смо то на примеру експресивних именица на *-оид* и *-саурус* у српском језику. Анализом корпуса и анкетирањем студената које је извршено током 2017. године показало се да у тој години у српском језику још увек нису биле чак ни живе (а камоли активне) творбене компоненте *-оид* и *-саурус* у експресивној творби речи у српском језику. На основу чињенице да су те компоненте врло активне у руској, чешкој и пољској експресивној творби речи, предвидели смо њихову експанзију и у српском језику. Претраживањем корпуса само две године касније, 2019. године, ова претпоставка се потврдила.

⁸ Приметно је да нове речи у српском језику, посебно оне које су настале творбом речи, углавном представљају експресиве, и то пејоративе, и да указују на банализацију српског језика, као и на све упадљивији уплив разговорног функционалног стила у публицистички. Тој појави посвећено је наше истраживање о утицају глобализације на банализацију лексичког фонда српског језика (Драгићевић 2019).

будућности имати још потврда, чак ни да ли ће их сâм аутор поновити, а камоли други новинари и шира заједница. Е. С. Кубрјакова (2006: 142) и други руски лингвисти такве речи називају *једнодневним речима* (*слова-однодневки*), скрећући пажњу на чињеницу да оне настају *ad hoc* и да у *једнодневке* спадају многи експресиви.

4.1. ДВА ЛЕКСИКОГРАФСКА ПРИСТУПА ОБРАДИ ИНДИВИДУАЛИЗАМА У РЕЧНИЦИМА КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА. Намеће се питање да ли индивидуализме треба регистровати у речницима савременог српског језика. Пре свега, питање се односи на вишетомни речник савременог српског језика Матице српске, чији електронски корпус почиње да се израђује, али и на остале речнике савременог српског језика, као што су *Речник САНУ*, који се активно израђује, или једнотомни *Речник српскога језика*, који се повремено ажурира уношењем нових речи. Уредник *Једнотомника* Мирослав Николић овим речима започиње *Напомене уз друго издање* (РСЈ 2018): „Ниједан слој језика не доживљава тако честе, тако бројне и тако бурне промене као лексички. Отуда се за дела попут нашег речника никада не може рећи да су завршена. Зато она, нужно, доносе увек понешто ново и другачије. Од нове лексике највише је, нажалост, оне стране, пре свега из енглеског језика (типа *дрон*, *селфи*).“ И заиста, у друго издање овог речника уведене су лексеме *дрон*, *селфи*, *џаблиџ*, из чега се види да речник не може бити лишен неологизама. Ипак, *дрон* и *селфи* су данас широко распрострањене речи и немају исти статус као, на пример, *инстаграмџија* или *интернетџија*. Објаснили смо већ да је пут од индивидуализма до неологизма постепен и да није лако утврдити да ли је индивидуализам задобио статус неологизма.

4.1.1. С једне стране, чини се да велики број лексема које смо приказали не треба уносити у академијске речнике, и то бар из два разлога. Прво. За те речи нема (довољно) потврда. Друго. Речници који се израђују у најзначајнијим културним институцијама, какве су Српска академија наука и уметности и Матица српска, морају у некој мери бити и поучници. Иако је њихов задатак да опишу лексику српског језика, они је, ипак, и нормирају, па је важно да садрже лексику коју лексикографи препоручују за употребу, а у такву лексику свакако не спадају *аџа-драџа* *дипломатџија*, *џик-џак џолиџика*, *бикини судија* итд.⁹ Овакав став, умерене-

⁹ Треба, наравно, имати у виду и нашу лексикографску реалност, која, за сада, у некој мери обесмишљава дилему о којој пишемо. Још увек немамо електронске речнике савременог српског језика, а приликом израде штампаних речника, од прикупљања грађе до њене обраде прође много времена, па лексика која се могла сврстати у неологизме у време уношења у грађу промени свој статус и изгуби новину до времена објављивања. М. Радовић Тешић (2009: 64–65) примећује следеће: „У почетним књигама Речника САНУ (I–III) употребљавао се квалификатор *неол.[огизам]* [...] У даљим књигама се углавном одустајало од квалификатива *неол.* и он се много ређе употребљавао. То решење се на-

но, али недвосмислено, изнет је у Предговору *Великог академијског речника руског језика*, који за сада има 25 томова (*Большой академический словарь русского языка* в 25 т.; БАС), где се на стр. 5 каже да је „приступ академијској лексикографији обележен уравнотеженошћу и одређеним уделом здравог конзервативизма“ (подвукла Р. Д.).

4.1.2. Здравом *конзервативизму*, који прати израду свих приручника од значаја за националну културу, па и речника, и који би се свакако успротивио уношењу *фикусоманије* и *овцеизације* у речнике академијског типа, све отвореније стаје на пут тзв. *демократизација културе*, са бројним својим манифестацијама у свим облицима живота, па и у односу према језику и његовом научном опису. У времену у којем чак и образовани лингвисти дижу глас за подједнака права свих дијалеката (јер је књижевни језик, по њиховом мишљењу, само један варијетет међу једнакима), у времену у којем се појмови језичке норме и стандардизације сматрају сувишним, изникао је, сасвим очекивано, и тзв. *комуникациони приступ лексикографији*, који у свом епицентру има потребе корисника, којем лексикограф треба да се подређује и прилагођава, уместо да га подучава и усмерава у богаћењу лексичког фонда. Овај приступ описује Д. Шипка (2019), позивајући се на монографију посвећену комуникационој лексикографији (YONG & PENG 2007). Д. Шипка представља системски и комуникациони приступ лексикографији и наводи мишљење Х. Јонга и Ц. Пенга, према којима је „условљеност лексикографских поступака заправо питање колико је речник уклопљен у своју друштвену средину. [...] Сада је општеприхваћено да се у потрази за природом речника и у релевантним истраживањима речника не може остварити битан помак напред уколико се на лексиколошку сцену не укључе социокултурне димензије јер речник одсликава социокултурно понашање, а употреба речника је у својој природи социјалнопсихолошка“ (Шипка 2019: 12). Речник, према овом схватању, мора активно да комуницира са својим корисницима, да излази у сусрет њиховим социјалним, комуникационим, па и психолошким потребама. Све се чешће може чути и синтагма *просечни корисник речника*. Шта би друго могло интересовати „просечног корисника речника“ ако то нису значења речи које сâм не користи, а свакодневно их чита на страницама штампе? Незнатан је број просечних корисника који се занимају за, на пример, дијалекатска значења лексике из општег лексичког фонда, значења предлога, граматичке карактеристике

метнуло само од себе. Наиме, грађа Речника САНУ се попуњавала периодично па је лексика третирана са извесне дистанце и могло се већ закључити која реч улази у активни фонд а која остаје околионализам. За ове друге су погоднији били квалификативи *индив.*, *нерасип.*, *неуб.*, *необ.*“ Надамо се, ипак, да ће се у будућности убрзати рад на речницима савременог српског језика и да се неологизми неће претварати у застарелу лексику од укључивања у грађу до објављивања речника.

глагола, семантику архаизама или обраду глаголских придева. Комуникационо настројена лексикографија, а то је, вероватно, лексикографија будућности, свакако подразумева да се корисницима објасни, на пример, лексема *овцеизација* као процес заглупљивања појединца или народа, јер се таквим садржајима остварује социокултурна улога речника.

Да овакав поглед на улогу лексикографије није карактеристичан само за америчку и западноевропску лексикографију, уверавамо се у тексту В. А. Козирјева и В. Д. Черњака (2018), посвећеном фактору адресата у савременој типологији речника. Аутори пишу о важности „дружељубља речника са корисником“ и истичу да је лексикограф дужан да овлада способношћу да види будућег читаоца речника (Козырев и Черняк 2018: 51). Као последицу таквог погледа на улогу лексикографије, аутори виде повећано интересовање и лексикографâ и корисника за речнике супстандардног руског језика (зато их у Русији има више од 150) и разговорног језика (има их око 30). Примећују и да је развој жаргонографије последица очевидног снижавања језичке културе (исп. Козырев и Черняк 2018: 52). На крају рада, аутори износе тенденције у руској лексикографији с краја XX и почетка XXI века и уочавају две опречне тенденције (што ће се касније анализирати у овом раду): а) праћење традиције руске лексикографије XIX и XX века, али и б) оријентисаност лексикографије на потребе корисника и, у вези с тим, в) укидање строге границе између лингвистичких и енциклопедијских речника.

У прилог оваквом кориснички оријентисаном погледу на лексикографију савремених језика треба навести и чињеницу да занемаривањем најновије лексике, које има све више, лексикограф, у некој мери, „кривотвори“ лексичку слику савременог језика, а дужност речника јесте да реално сликају стварни језик, ма какав он био.

Представили смо у најкраћим цртама два супротстављена погледа на лексикографски опис савременог језика и на место индивидуализама у таквим приступима лексикографији. Преостаје нам да се определимо за један од њих. У томе ће нам помоћи ситуација у страним лексикографским школама. Страна искуства се могу узети у обзир јер пораст индивидуализама представља глобални проблем.

5. ИЛУСТРАЦИЈА ОДНОСА ПРЕМА НОВИМ РЕЧИМА У СТРАНОЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ. Случајним избором три речника нових речи установили смо да се у њима разликује однос према појму *нова реч*. Ђ. Оташевић у Предговору свог *Речника нових речи* каже да су „критеријуми за избор речи посве формални – у Речник су унете речи које нису забележене у наша два највећа описна речника“ (Оташевић 2018б: 5). Дакле, у речнику нових речи на-

шли су се заједно и индивидуализми и неологизми.¹⁰ У украјински речник нових речи (СУ 2008: 6) нису унесени експресиви ни ауторска лексика, а јесу термини. То значи да су у овај речник ушли неологизми, а да су прескочени индивидуализми. Аутори словеначког речника нових речи (SSJ) схватили су свој речник као допуну описном речнику савременог словеначког књижевног језика, па су у речник неологизама унели лексику која није обрађена у описном речнику словеначког језика.

Закључујемо да се у речницима нових речи не води увек рачуна о разлици између индивидуализама и неологизама и да се у многима од њих бележе и индивидуализми заједно са неологизмима. Поставља се питање какав је онда однос према новим речима у описним речницима.

Да би нова реч ушла у *Оксфордски речник енглеског језика*, она прво улази на листу речи које се проверавају (*watch list database*). Провера се врши на два начина – преко бројних програма за претраживање извора (*reading programmes*) и испитивањем јавног мњења (*crowdsourcing appeals*). Циљ провере јесте увид у употребу нове речи. Међутим, и поред провере, у овај речник је током 2019. године унесено чак 2.700 нових речи, а у јануару и фебруару 2020. године унесено је 550 речи. Оне су подељене у а) нове речи; б) нове вишечлане речи или фразе; в) нова значења. Ево примера за неколико нових речи које су унесене у *Оксфордски речник енглеског језика* током 2020. године: *awedde*, adj. *overcome with anger, madness, or distress; insane, mentally disturbed* (који је обузет љутњом, бесом, или дубоком тугом; луд, ментално поремећен); *awe-inspringly*, adv. *so impressively, spectacularly, or formidably as to arouse or inspire awe* (изазивајући страхопоштовање због своје импресивности, спектакуларности или изузетности). Нове вишечлане лексичке јединице: *awesome-looking* adj., adv., and int.: (in early use) *that looks daunting or impressive; (now usually) that looks extremely good* (који изгледа застрашујуће, (данас обично) који изгледа врло добро / привлачно); *bridge hole* n. *the space or opening under a canal bridge, where the canal narrows and the height is restricted by the arch of the bridge* (простор или отвор испод моста канала, где се канал сужава и где висину ограничава лук моста).¹¹

¹⁰ У својој монографији о неологизмима, Ђ. Оташевић (2008а: 19) примећује да у избору грађе за речник неологизама влада конкуренција три критеријума: хронолошког (време појављивања речи), функционалног (раширеност у језику у датом временском периоду, означавање нове или актуелне појаве) и лексикографског (незабележеност речи у претходним речницима). Аутор сматра да се у већини речника неологизама узимају у обзир сва три критеријума, али он се у свом речнику определио за само један од њих.

¹¹ Сви подаци о *Оксфордском речнику енглеског језика* преузети су са званичног сајта овог речника: <https://www.oed.com/>. У вези са значењем енглеских нових речи, већ на основу овако малог броја примера, запажамо сличне тенденције као и у српском језику – потребу за експресивном интензификацијом особина исказаних придевима, као и енан-

Пошто је на сајту *Оксфордског речника* доступан целокупан списак нових речи које су током 2020. године укључене у овај речник, може се закључити да је он, и поред провере речи-кандидата за одреднице, ипак прилично пропустљив и за оне речи које имају експресивну улогу и за које се не може тврдити да ће опстати у енглеском језику и да ће имати ширу примену.

Најодређенији однос према новим речима у академијским описним речницима и у лексикографији уопште, колико нам је за сада познато, имају руски лексикографи. Тај однос описала је Е. А. Жданова (2011; 2012). У руској лексикографији, наиме, постоје *словари-ежегодници*, речници у којима се бележе нове речи (индивидуализми и неологизми) које су први пут регистроване у одређеној години. Такви једногодишњи речници нових речи објављују се у Институту за лингвистичка истраживања РАН, где од 1971. године постоји Одељење за неографију, а први једногодишњи речник неологизама објављен је 1977. године под називом *Новое в русской лексике. Словарные материалы*.¹² У следећој фази, на сваких десет година, објављују се десетогодишњи речници нових речи (*Новые слова и значения. Словарь справочник по материалам прессы и литературы*),¹³ у којима су обрађени неологизми – лексеме које су у време бележења у једногодишњацима имале статус индивидуализама. У велики описни речник руског језика (БАС) ушла је само пробрана лексика из десетогодишњих речника неологизама.¹⁴ Према речима Е. А. Жданове (2012: 391), представљање неологизама у различитим типовима речника одражава различите етапе узуализације неологизама (подвукла Р. Д.): речи које су први пут фиксиране и налазе се на прелазу из окационализама у узуалне речи бележе се у једногодишњим речницима неологизама, а затим, с одређеном провером, у десетогодишњим речницима. Потом се речи које су постале узуалне укључују у речнике књижевног језика. Е. А. Жданова (2012: 388) примећује једну важну особину описних речника књижевног језика: „Када речник унесе реч у свој састав, аутоматски је укључује у књижевни језик као вишу форму националног језика (подвукла Р. Д.).“ Веома је важно имати у виду чињеницу да лексикографи имају одговорност за избор речи које ће унети у описни речник књижевног језика, јер их укључивањем они и препоручују у књижевном језику!

тиосемичну тенденцију да лексеме које означавају негативне појаве добијају у секундарним значењима изразито афирмативну семантичку вредност (за ове појаве у српском језику исп. Р. Драгићевић 2019).

¹² О проблемима израде једногодишњих речника руских неологизама исп. Н. В. Козловская и А. Ю. Кожевников (2018).

¹³ Више о десетогодишњим речницима руских неологизама, посебно о речнику неологизама деведесетих година XX века, исп. В. А. Ефремов (2014).

¹⁴ Опис неологизама који су ушли у БАС исп. у Е. А. Жданова (2011).

6. ЗАКЉУЧАК. Имајући у виду све што је речено у овом раду, закључујемо следеће. 1) Све је више нових речи у српском језику, као и у свим осталим језицима. 2) Нове речи данас не настају само зато што треба именовати нове реалије већ важну улогу у мотивацији има потреба за експресивним изражавањем и за језичком економијом. 3) Спискови нових речи указују на деградацију језичке културе, на свођење публицистичког функционалног стила на разговорни и на банализацију лексичког фонда српског, али и других језика. 4) Увећава се број околности (експресивних ауторских индивидуализама), који захтевају опрез приликом лексичког нормирања. 5) Пут од индивидуализма до неологизма може имати различиту динамику, па је лексикограф дужан да оцењује степен узуализације лексеме коју треба унети у описни речник књижевног језика. 6) У описне речнике књижевног језика треба уносити неологизме, али не и индивидуализме. 7) Упоредо са речницима савременог српског књижевног језика треба израђивати и речнике неологизама, а затим пратити степен њихове узуализације, да би у речнике књижевног језика били унесени само они који су из индивидуализама „прерасли“ у неологизме.

Цитирана литература

- БАС: *Большой академический словарь русского языка* в 25 т. М.: Российская академия наук. Институт лингвистических исследований. Наука, 2004– .
- [BAS: *Bol'shoi akademicheskiĭ slovar' russkogo ĭazyka* v 25 t. M.: Rossiiskaĭa akademiĭa nauk. Institut lingvisticheskikh issledovaniĭ. Nauka, 2004–]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска, 2018.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Srpska leksika u prošlosti i danas*. Novi Sad: Matica srpska, 2018]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику“. У: *Језици и културе у времену и простору VII/2*, тематски зборник (уреднице Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, коуреднице: Јасмина Дражић, Јелена Ајџановић). Нови Сад: Филозофски факултет, 2018б: стр. 63–71.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „Neke tendencije u tvorbi reči u savremenom srpskom jeziku“. У: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru VII/2*, tematski zbornik (urednice Snežana Gudurić, Biljana Radić-Bojanić, kourednice: Jasmina Dražić, Jelena Ajdžanović). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2018b: str. 63–71].
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Допринос глобализације банализацији лексичког фонда српског језика“. В: А. А. Лукашанец (рэд.). *Глобалізацыя і славянскае словаўтварэнне* (XVI Міжнародны з'езд славістаў, Бялград, 19–27. 08. 2018: Тэматычны блок). Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа. Беларускі камітэт славістаў. Камісія па славянскім словаўтварэнні пры Міжнародным камітэце славістаў. – Мінск: Права і эканоміка, 2019, стр. 74–84.

- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „Doprinos globalizacije banalizaciji leksičkog fonda srpskog jezika“. V: A. A. Lukashaneŭs (réd.). *Globalizatsiia i slavianskae slovaŭtvarenne* (XVI Mizhnarodny z'ezd slavistaŭ, Biãlggrad, 19–27. 08. 2018: Tëmatychny blok). Naŭsyianal'naia akademiã navuk Belarusi. Instytut movaznaŭstva imã Ākuba Kolasa. Belaruski kamitët slavistaŭ. Kamisiã pa slavianskim slovaŭtvarenni pry Mizhnarodnym kamitëtse slavistaŭ. – Minsk: Prava i èkonomika, 2019, str. 74–84]
- ЕФРЕМОВ, В. А. „Современная академическая неография: проблемы и перспективы“. *Вестник Новосибирского государственного педагогического университета* 3 (19), (2014): стр. 14–21.
- [ЕФРЕМОВ, В. А. „Sovremennaiã akademicheskaiã neografiã: problemy i perspektivy“. *Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta* 3 (19), (2014): str. 14–21]
- ЖДАНОВА, Е. А. „Большой академический словарь русского языка как источник сведений о словообразовательных неологизмах конца XX века“. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского* № 6 (1) (2011): стр. 371–376.
- [ZHANOVA, E. A. „Bol'shoi akademicheskii slovar' russkogo iãzyka kak istochnik svedenii o slovoobrazovatel'nykh neologizmakh konca XX veka“. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo* № 6 (1) (2011): str. 371–376]
- ЖДАНОВА, Е. А. „Лексикографическая фиксация неологизмов в словарях разных типов“. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского* № 3 (1) (2012): стр. 388–392.
- [ZHANOVA, E. A. „Leksikograficheskaiã fiksatsiã neologizmov v slovariãkh raznykh tipov“. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo* № 3 (1) (2012): str. 388–392]
- КОЗЛОВСКАЯ, Н. В. и А. Ю. Кожевников. „Лексикографическое описание неолексем в ежегодном словаре“. В: *Российская академическая лексикография: современное состояние и перспективы развития* (отв. ред. О. Н. Крылова, С. А. Мызников, М. Н. Прыемышева, Е. В. Пурицкая). Ин-т лингв. Исслед. РАН. – СПб: Нестор-история, 2018: стр. 103–111.
- [KOZLOVSKAIã, N. V. i A. Ŭ. Kozhevnikov. „Leksikograficheskoe opisanie neoleksem v ezhegodnom slovare“. V: *Rossiiskaia akademicheskaiã leksikografiã: sovremennoe sostoiãnie i perspektivy razvitiã* (otv. red. O. N. Krylova, S. A. Myznikov, M. N. Pryemyшева, E. V. Puriškaia). In-t lingv. Issled. RAN. – SPb: Nestor-istoriã, 2018: str. 103–111]
- КОЗЫРЕВ, В. А. и В. Д. Черняк. „Фактор адресата в современной типологии словарей“. *Российская академическая лексикография: современное состояние и перспективы развития* (отв. ред. О. Н. Крылова, С. А. Мызников, М. Н. Прыемышева, Е. В. Пурицкая). Ин-т лингв. Исслед. РАН. – СПб: Нестор-история, 2018: стр. 48–56.
- [KOZYREV, V. A. i V. D. Cherniak. „Faktor adresata v sovremennoï tipologii slovarei“. *Rossiiskaia akademicheskaiã leksikografiã: sovremennoe sostoiãnie i perspektivy razvitiã* (otv. red. O. N. Krylova, S. A. Myznikov, M. N. Pryemyшева, E. V. Puriškaia). In-t lingv. Issled. RAN. – SPb: Nestor-istoriã, 2018: str. 48–56]
- КОРЯКОВЦЕВА, Е. И. „Словообразовательные ресурсы новых функциональных стилей славянских языков“. *Slowotwórstwo a nowe style funkcjonalne jãzyków słowiańskich* (red. Elena Koriakowcewa). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, 2013: стр. 9–39.

- [KORIÁKOVŤSEVA, E. I. „Slovoobrazovatel'nye resursy novykh funktsional'nykh stileĭ slavjanskikh jazykov“. *Słowotwórstwo a nowe style funkcjonalne języków słowiańskich* (red. Elena Koriakowcewa). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, 2013: str. 9–39]
- КУБРЯКОВА, Е. С. „О новых задачах в изучении функций словообразования“, *Функциональные аспекты словаџтворѣния* (нав. рѣд. А. А. Лукашанец) Мінск: Нацыянальная акадѣмія навук Беларусі. Інстытут мовазнаџства імя Якуба Коласа, 2006: стр. 141–148.
- [KUBRĪAKOVA, E. S. „O novykh zadachakh v izuchenii funktsii slovoobrazovanija“, *Funktsijanal'nyĭa aspekty slovaĳtvarenija* (nav. rѣd. A. A. Lukashanets) Minsk: Naŭsijanal'naĭa akademiĭa navuk Belarusi. Instytut movaznaĳstva imiĭa Īakuba Kolasa, 2006: str. 141–148]
- НСЗ-60: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 60-х гг. (под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина). Москва: Советская энциклопедия, 1971.
- [NSZ-60: *Novye slova i znachenija*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 60-kh gg. (pod red. N. Z. Kotelovoĭ i Ī. S. Sorokina). Moskva: Sovetskaĭa ěnŭsiklopedija, 1971]
- НСЗ-70: *Новые слова и значения*. Словарь справочник по материалам прессы и литературы 70-х гг. (под ред. Н. З. Котеловой). Москва: „Русский язык“. 1984.
- [NSZ-70: *Novye slova i znachenija*. Slovar' spravochnik po materialam pressy i literatury 70-kh gg. (pod red. N. Z. Kotelovoĭ). Moskva: „Russkiĭ jazyk“. 1984]
- НСЗ-80: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 80-х гг. (под ред. Е. А. Левашова). СПб.: „Дм. Буланин“. 1997.
- [NSZ-80: *Novye slova i znachenija*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 80-kh gg. (pod red. E. A. Levashova). SPb.: „Dm. Bulanin“. 1997]
- НСЗ-90: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 90-х гг. (под ред. Е. А. Левашова): в 2 т. – Т. 1. – СПб.: „Дм. Буланин“, 2009.
- [NSZ-90: *Novye slova i znachenija*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 90-kh gg. (pod red. E. A. Levashova): v 2 t. – T. 1. – SPb.: „Dm. Bulanin“, 2009]
- ПЕТРУХИНА, Е. В. (отв. ред.). *Новые явления в славянском словообразовании*. Москва: Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова, 2010.
- [PETRUXINA, E. V. (otv. red.). *Novye javlenija v slavjanskom slovoobrazovanii*. Moskva: Moskovskii gosudarstvennyĭ universitet imeni M. V. Lomonosova, 2010]
- ОТАШЕВИЃ, Ђорђе. *Нове речи и значења у српском језику*. Београд: Алма, 2008а.
- [OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Nove reĉi i znaĉenja u srpskom jeziku*. Beograd: Alma, 2008a].
- ОТАШЕВИЃ, Ђорђе. *Речник нових и незабележених речи*. Београд: Алма: 2008б.
- [OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Reĉnik novih i nezabeleženih reĉi*. Beograd: Alma: 2008b]
- РАДОВИЃ ТЕШИЃ, Милица. *С речима и речником*. Београд: Учительски факултет, 2009.
- [RADOVIĆ TEŠIĆ, Milica. *S reĉima i reĉnikom*. Beograd: Uĉiteljski fakultet, 2009]
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1–20. Београд: Српска академија наука и уметности, 1959– .
- [RSANU: *Reĉnik srpskohrvatskog knjiŭevnog i narodnog jezika*, 1–20. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1959 – .]

- РСЈ 2018: *Речник српскога језика*, друго издање. Нови Сад: Матица српска, 2018.
 [RSJ 2018: *Rečnik srpskoga jezika*, drugo izdanje. Novi Sad: Matica srpska, 2018]
- СУ: *Нові слова та значення* (ред. Л. О. Симоненко) Київ: Інститут української мови НАН України, 2008.
 [SU: *Novi slova ta znachennja* (red. L. O. Simonenko) Kiïv: Institut ukraïns'koï movi NAN Ukraïni, 2008]
- ШипКА, Данко. „Лексикографске дефиниције између универзалног и традиционалног: квантитативно и квалитативно поређење дескриптивних рјечника“. *Славистика*, књ. XXIII/2 (2019): стр. 11–23.
- [ŠIPKA, Danko. „Leksikografske definicije između univerzalnog i tradicionalnog: kvantitativno i kvalitativno poređenje deskriptivnih rječnika“. *Slavistika*, knj. XXIII/2 (2019): str. 11–23]

*

- DEA: Gortlach, M. A. *Dictionary of European Anglicisms. A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages* / edited by Manfred Gortlach. Oxford University Press Inc., New York, 2001.
- YONG, Heming & Jing Peng. *Bilingual lexicography from a communication perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2007.
- OED: *Oxford English Dictionary*. Oxford University Press: <https://www.oed.com/>, датум преузимања: 25. 1. 2020.
- SSJ: *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (urednika A. Bizjak, M. Snoj). Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.

Райна М. Драгичевич
 Белградски универзитет
 Филолошки факултет
 Кафедра сербског језика с јужнословенским језицима

О НЕОЛОГИЗМАХ В СЕРБСКОМ ЈАЗИКЕ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ПОДГОТОВКИ КОРПУСА ДЛЈА МНОГОТОМНОГО СЛОВАРЈА СОВРЕМЕННОГО СЕРБСКОГО ЈАЗИКА МАТИЦЫ СЕРБСКОЙ

Резюме

В данној работѣ автор приходит к следующим выводам: 1) В сербском языке, как и в остальных языках, все больше новых слов. 2) Новые слова сегодня возникают не только потому что надо обозначить новые реалии, а важную роль в мотивации играет потребность в экспрессивном выражении и языковой экономии. 3) Списки новых слов указывают на снижение языковой культуры, снижение публицистического стиля до уровня разговорного и банализацию лексического фонда сербского, как и других языков. 4) Увеличивается число окказионализмов (экспрессивных авторских индивидуализмов), требующих осторожности при лексическом нормировании. 5) Путь от индивидуализма до неологизма может иметь разную динамику, поэтому лексикограф должен оце-

нивать степень узуализации лексемы, которую надо внести в толковый словарь литературного языка. 6) В толковые словари литературного языка следует вносить неологизмы, но не и индивидуализмы. 7) Параллельно с словарями современного сербского литературного языка необходимо составлять и словари неологизмов, а затем следить за степенью их узуализации, чтобы впоследствии в словари литературного языка были внесены только те индивидуализмы, «переросшие» в неологизмы.

Ключевые слова: неологизмы, индивидуализмы, окказионализмы, потенциальные слова, язык СМИ, словарь неологизмов, толковый словарь современного сербского языка, сербский язык.

Rajna M. Dragičević
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

ON THE NEOLOGISMS IN SERBIAN FROM THE VIEWPOINT OF CORPUS
PREPARATION FOR THE COMPILATION OF THE MATICA SRPSKA
MULTIVOLUME DICTIONARY OF CONTEMPORARY SERBIAN

S u m m a r y

The paper reaches the following conclusions: 1) there is an increasing number of new words in the Serbian language, as well as in all other language, 2) new words nowadays do not originate just because new realia need naming, but the need for straightforward expression and language economy plays an important role in motivation, 3) lists of new words point to the degradation of language culture, to the reduction of the journalistic register to conversational, and to the banalisation of Serbian lexis, but also that of other languages, 4) there is a growing number of occasionalisms (expressive authorial idiosyncrasies), which demand caution in lexical standardisation, 5) the path from idiosyncrasy to neologism can have a varying dynamic, so the lexicographer is obliged to rate the usualisation degree of the lexeme that has to be entered into a descriptive dictionary of the standard language, 6) descriptive dictionaries of the standard language should be supplied with neologisms, but not with idiosyncrasies, 7) parallelly with dictionaries of contemporary Serbian, dictionaries of neologisms should also be compiled, then their usualisation degree should be observed, so that only those that “matured” from idiosyncrasies into neologisms could be entered into standard language dictionaries.

Keywords: neologisms, idiosyncrasies, occasionalisms, potential words, language of the media, dictionary of neologisms, descriptive dictionary of contemporary Serbian, Serbian language.